

GENERAČNÍ TÉMA

Vladimír Přibský

Nedávno proběhl na Dobříši celodenní seminář, kde se hovořilo na téma *proměny kategorie dělnické třídy a práce za socialismu*. Domníval jsem se, že literární teoretici hovoří také o literární generaci šedesátých let, která právě k tomuto tématu svými díly řekla leccos podstatného, neřkuli nezanebatelného. Vyšel jsem z této literární generace a zajisté nejsem kompetentní hodnotit její přínos či nepřínos, mou profesí není o knížkách psát, nýbrž psát knížky; koneckonců k nadhozenému tématu jsem jich napsal celkem pět. Zdaleka jsem však nebyl sám voják v poli, nás byla celá literární vlna, dá-li se to tak říci, a ta vlna se jaksi dodnes ztrácí z dohledu literární kritiky i vědy. A přitom by jistě mohl být v lecčems zajímavý a podnětný dnešní pohled kritiky na všechny ty dělnické povídky, novely a romány z šedesátých let, jejichž autory byli i spisovatelé původním povoláním dělníci. Jako například Eduard Hončík, autor mimo jiné i velice dobré a velice pravdivé knížky o havířích *Třicet šest pod zemí*, románu poctěného literární cenou. O něm literární kritici už bezmála dvacet let neztratili slovo, natož aby ho zinventarizovali ve slovníku *Čeští spisovatelé 20. století*.

Další takový spisovatel z té naší „neviděné generace“, rovněž úplně nevhodný do učených diskusí o dělnické tematice v české socialistické literatuře, je původně dělník a později spisovatel Luděk Šnepp. I on napsal nejednu knížku na dané téma, jenomže: Šnepp dneska běhá někde s klokany po buši a všichni čerti s ním.

Podobných porůznu běhajících prozaiků, příslušníků mé literární generace, je ovšem značně povícero. Někteří dokonce už ani nikde nebě-

hají, jsou po smrti. Jako například Jan Procházka, spisovatel-zemědělec, který by se zkoumaným tématem měl rovněž hodně co do činění. Ač ještě značně poplatný předchozímu schematismu, nebo snad právě proto, byl literárními dřívěznalci oznámkován jako jednička naší generace, později dokonce pasován na vůbec nejvýznamnějšího českého spisovatele sezóny. Ve zmíněném slovníku nicméně rovněž nefiguruje. Bohužel tam není ani tak výrazný příslušník naší literární generace jako Svatopluk Pekárek, spisovatel, který vyšel z dělnického prostředí nikoliv jenom literárně, což je ostatně zřejmé ze všech tří knížek, které stačil napsat. Není tam ani další ostravský spisovatel – Ladislav Bublík, který v románě *Páteř* přesvědčivě dokázal, že příběh z tzv. dělnického prostředí vůbec nemusí nutně být nezajímavé klišé, ale naopak literatura nesmírně vzrušující, a tedy i čtenářsky přitažlivá.

Mohl bych pokračovat ještě dost dlouho, měl-li bych tu hovořit o celé jedné generaci českých spisovatelů, generaci, která svého času doslova vtrhla do literatury s tématem *osvobozené práce za socialismu* a která mimo jiné přivedla do současné literatury dělníka jako živého člověka z masa a krve, a téma *práce a člověka práce vůbec* pojala zcela jinak než literatura let těsně předcházejících: nejenom nově a osobitě, ale zejména pravdivě.

Nevstupovali jsme ovšem do literatury v době, kdy kolem bujel jen samý schematismus. V té době už vycházely povídky Ludvíka Aškenazyho, Arnošta Lustiga, Bohumila Hrabala, vesměs povídky, které – jak se tehdy zvyklo říkat – pořádně zvedly literární laťku. Je zajisté více než politováním hodné, že právě spisovatelé jako Aškenazy, Lustig a jiní odešli do ciziny. Někteří spisovatelé tam už i zemřeli, jako Ludvík Aškenazy, Vratislav Blažek a Karel Michal, který rovněž patřil k naší generaci. Spisovatelé jsou smrtelní, leč dílo trvá. Jak dlouho, to je otázka, která nicméně s osobním názorovým vývojem spisovatele nijak zvlášť nesouvisí. Z této presumpce by měli především vycházet profesionální hodnotitelé české prózy při následném přehodnocování zejména děl tzv. kontroverzních autorů.

Ale nejen kontroverzní autoři; celá jedna „neviděná“ literární generace stále ještě čeká na solidní kritické zhodnocení.

Říkám-li solidní zhodnocení, nemám ovšem na mysli onu děravou inventarizaci českých spisovatelů, jak nám ji předvádí zmíněný slovník, jež hoř řídkým sítem beznadějně kamsi propadli i takoví literární tvůrci jako Edvard Valenta, a to už je prosím pěkně nějaký pan prozaik! Říkám-li solidní zhodnocení, nemám na mysli ani známkování spisovatelstva dobře nám známé z referátů na spisovatelských sjezdech.

Co stále chybí, je fundovaný kritický pohled zdaleka ne jen na literární vlnu, která na počátku šedesátých let prolomila vlnolamy, jež socialistické

literatuře nastavěla do cesty schematická literární kritika, ale objektivní kritické zhodnocení díla všech českých spisovatelů bez výjimek a trapných prodlev.

První ministr informací poválečné vlády Václav Kopecký řekl před čtyřiceti lety delegaci českých spisovatelů – vedl ji tehdy Jan Drda – že náš lidově demokratický stát si hluboce váží práce každého spisovatele, i kdyby ten spisovatel napsal třeba jen jednu knížku; neboť jsme příliš malý národ, abychom si mohli dovolit luxus hazardovat s talenty.

(*Kmen* 1, 1988, č. 21, 26. 5., s. 5)

TÉMA NEJEN GENERAČNÍ

Štěpán Vlašín

Dávný moudrý postřeh říká o politice, že je uměním možného. Dá se vztáhnout i na literární historii. Článek Vladimíra Přibského Generační téma se zamýšlí nad mezerami ve slovníku Čeští spisovatelé 20. století: hlavně v něm postrádá emigranty (Ludka Šneppa, Ludvíka Aškenazyho, Vratislava Blažka, Karla Michala, Arnošta Lustiga), z dalších pak Ladislava Bublíka, Jana Procházku, Svatopluka Pekárka, Eduarda Hončíka, v nichž spatřuje průkopníky v zobrazení práce a vztahů ve výrobě za socialismu.

Protože jsem jedním z autorů kritizovaného slovníku, vydaného v roce 1985 nakladatelstvím Čs. spisovatel, chtěl bych uvést pár slov na vysvětlenou:

Vladimír Přibský se ve svém příspěvku zvysoka přenáší přes známá fakta, že v knihovnách byly knihy emigrantů dány v roce 1970 na index a volně se nepůjčují (tato omezení dosud nebyla zrušena) a že také hesláře slovníků zdaleka nezávisí jen na představách autorského kolektivu. Ten stál před nesnadnou alternativou: buď slovník s mezerami – nebo žádný slovník. Volili jsme první možnost, protože naše veřejnost po základních informacích volala – a od roku 1964 žádné důkladné slovníkové dílo o českých spisovatelích nevyšlo (ačkoliv Ústav pro českou literaturu ČSAV měl připraven k vydání další rukopis už v roce 1973).